

Gospodarske novice

Mesečna priloga »Slovenskemu Gospodarju«

Poljedelstvo.

MLATEV ŽITA.

Z mlatvijo žit dosežemo ta namen, da izluščimo žitno zrno iz klasa, to zrno ločimo od slame ter iz plev, ga očistimo ter ločimo po kakovosti. Pri mlatvi si sledijo vsa ta dela eno za drugim in sicer čim bolj popolnejši je stroj za mlattev, tem hitreje, oziroma skoro istočasno.

Poraba delovne moči je pri mlatvi zelo velika. Zato se dandanašnji vedno bolj uporablja za mlattev ona oblika delavne moči, ki je cenejša, to je, da se za pogon strojev vedno bolj nadomešča draga človeška delavna moč z delom pogonskega stroja (motorjev).

Ročna mlattev pride v poštev dandanašnji pri malih množinah žita, ker je namreč zelo draga in počasna. Izvrši se s cepci ali pa z ročno mlatilnico.

Mlattev s cepci pride v poštev pravzaprav, ker je najdražji način mlatve le v sledečih slučajih; ako gre za mlattev malih množin semenskega žita, raznih poskusov žitnih sort, ker se namreč pri tej mlatvi zrno ne poškoduje toliko, kot pri stroju. Nadalje pride v poštev ta način, ako se namerava dobiti lepo, nerazlomljeno slamo, ki se da uporabljati za vezanje. Nadalje tudi takrat, ako se ne mudi za novo žito, ter se ima na razpolago delavne sile preko zime, da se mlattev izvrši v tem času, ko ni drugega opravila. Ostane pa pri tej mlatvi precej zrno v slami.

Mlattev z ročno mlatilnico je v toliko boljša, ker izmlati snopje nekoliko čistejše, medtem ko se na delu ne prihrani dosti. Taka mlatilnica ravnotako kot cepci samo iztisne zrno iz klasa, ter je treba nato še posebej ločiti zrno od slame in plev. Slamo mlatilnica tudi močno nalomi. Rabi za pogon in obrat pa tudi najmanj 5 do 6 ljudi, zato pri tej mlatilnici, ako se poganja z roko, ne pridejo prednosti strojnega dela do izraza, kot bi pričakovali.

Te prednosti strojnega dela pri mlatilnicah in pocenitev mlatve pridejo pa šele do izraza, ako se mesto ročnega dela uporablja kot pogonsko silo ali vprežna živina ali pa celo motor oziroma vodna sila. Poleg tega pa še tedaj, ako stroj ne iztisne samo zrno iz klasa, temveč je tako prirejen, da loči zrno od slame in plev, ali pa še celo zrno deli v dva ali tri razrede. S tem, da ta dela izvrši stroj sam, odpadejo po mlatnji razna nadaljna dela ločenja, ki so istotako zamudna in draga. Stroj pa razmeroma za cpravilo teh del ne porabi mnogo več sile.

Upošteva se to dejstvo in pa to, da se ročna mlatilnica vrlo težko da gnati z roko, se že navadne ročne mlatilnice tako izdelujejo, da se dajo gnati z vitljem. Da se pa moč delavne živine v vitlju boljše izrablja, se take mlatilnice izdelujejo tako, da se s podaljšanjem opremijo s tresilci za slamo, tako da stroj loči slamo od zrna in plev. Popolnejše mlatilnice, ki ločijo tudi zrno od plev, ter imajo enostavno čistilno napravo, pa rabijo za pogon že močnejši stroj, kakor je vitelj. Napravijo tudi veliko več, ter se izborno izplačajo pri večjih množinah žita. Za pogon služi v tem slučaju benzinski motor ali pa elektromotor. V koliko napravi taka mlatilnica več, in koliko rabi v primeri z drugimi mlatilnicami gonilne sile, je razvidno iz sledečih števil.

Navadna ročna mlatilnica omlati dnevno 25 q do 35 q snopja, ter rabi za obratovanje 5 do 6 delavcev. Navadna viteljska mlatilnica omlati dnevno 45 do 90 q snopja, rabi za obratovanje dva konja (ali vola) in 6 delavcev. Viteljska mlatilnica s tresilcem slame omlati dnevno 45

do 100 q snopja, rabi za obratovanje 2 do 4 konj (ali volov) in 6 do 8 delavcev. Mlatilnica s tresilci slame in z enostavnim čiščenjem pa omlati dnevno 85 do 190 q snopja, rabi pa za obratovanje bencinski motor, ali elektromotor (ali pa vodno silo) od 4 do 6 konjskih sil in 10 delavcev.

DUŠIČNA UMETNA GNOJILA.

Med umetnimi gnojili zavzemajo važno mesto dušičnata umetna gnojila, tako, da si brez njih uspešnega gnojenja niti še misliti ne moremo. Znano je, da je dušik najvažnejša rastlinska snov v zemlji, on je rastlini neobhodno potreben; pospešuje njeno rast, rastlina boljše dozori in je odpornejša proti škodljivcem in boleznim. Dušik rabi rastlina za tvorbo svojih organskih sestavin; on je važna sestavnica beljakovin. Ob zadostni množini dušika v zemlji je pridelek kvalitativno in kvantitativno boljši.

Pri nas trpijo rastline navadno na pomanjkanju dušika v zemlji. Slabo ravnanje s hlevskim gnojem, omalovaževanje zelenega gnojenja itd. so vzroki, da je to dejstvo še občutnejše. Mi moramo tedaj, ako si hočemo zagotoviti ravnotežje med v zemlji se nahajajočimi hranilnimi snovmi — in s tem odgovarjajoč pridelek — nadomestiti manjkajoči dušik z dušikom v obliki tega ali onega dušičnega umetnega gnojila.

Dušična umetna gnojila tvorijo dandanes zase veliko skupino. Najvažnejša od te skupine za naše razmere sta čilski soliter in apneni dušik.

Čilski ali natrijev soliter

se pridobiva v glavnem v republiki Čile v Južni Ameriki. Leta 1923 n. pr. znaša tam kajšnja proizvodnja 2,320.000 ton; od te množine se ga je porabilo okrog dve tretjini v poljedelstvu kot gnojilo, ostalo pa v razne industrijske svrhe. Čilski soliter vsebuje 50—75% natrijevega nitrata ter 20—40% natrijevega klorida (kuhinjske soli), kateri je tudi podoben. Najčistejši vsebuje 15% dušika ter pride v promet v vrečah po 95—100 kg. Uporablja se ga s pridom za vse načine gnojenja, posebne uvaževanja je pa še vreden za takozvano ovršno ali naglavno gnojenje. Ker je v njem dušik v obliki nitrata, je brzo razloppen ter učinkuje takoj. Slaba stran tega gnojila je, da ga zemlja ne obdrži (absorbira) ter zamore tako — kolikor ga sicer rastlina ne porabi — preiti v spodnje zemeljske sloje. Največji uspeh se doseže z njim, če se ga trosi v obrok.

Zgodovina apnenega dušika

sega približno 30 let nazaj. Prvotno se ga je začelo izdelovati pravzaprav v druge kemijsko-industrijske svrhe, šele pozneje se ga je začelo uporabljati tudi kot gnojilo. Dandanes se ga uporabi že ogromne množine v Nemčiji, Čehoslovaški in drugod. Fabrikacija apnenega dušika obstoji v spajanju (sintezi) značnega dušika pri visoki temperaturi (do 1000°C) s semle-

tim kalcijevim karbidom. Tako dobiveni apneni dušik se fino melje, preparira z oljem, da se ob trošenju tako ne praši, ter pride v promet v vrečah ali pločevinastih posodah od 50 do 85 kg. Vsebuje 15—17% dušika ter 50—60% apna. Ker se mora ta apneni dušik šele v zemlji pretvoriti v obliko, v kateri ga zamore rastlina sprejemati (proces amonizacije in nitrifikacije), velja v praksi kot dalje časa učinkujoče gnojilo. V poštev pride posebno za rahla, topla, propustna zemljišča, kjer se tudi po preje imenovani proces vrši brže. Sejati ga je 2—3 tedne pred setvijo. Pri nas se proizvaja v par tvornicah v Dalmaciji ter v Rušah pri Mariboru, ter se ga še precej izvozi v inozemstvo. Ker tedaj proizvajamo to gnojilo sami, bi bilo želeli, da ga naši gospodarji čim obširneje preizkušajo.

V zadnjih par letih manj znano dušično gnojilo je dalje amonijev sulfat. Pridobiva se ga pri suhi destilaciji oglja, n. pr. v plinarnah. Amonijev sulfat je belosiv, često zelenkast prašek ter vsebuje 20 do 21% dušika v obliki amonijaka. Dobi se ga v vrečah od 95 do 100 kg. V zemlji učinkuje počasneje od čilskega solitera.

V severnih državah se za gnojenje zelo uporablja takozvani »norveški« ali »apneni soliter«. Tudi za fabrikacijo tega se uporablja zračni dušik, ki se spaja pri toploti od 3000°C s kisikom, pretvori v dušično (soliterno) kislino ter končno z apnom nevtralizira. Je rumenosiv ali belkast prašek ter vsebuje 13—14% dušika ter 76—77% apna. V promet pride v sodčkih ter ga je pohranjevati na suhem prostoru. — Učinkuje v zemlji enako hitro kot čilski soliter.

Omeniti je še nekatera novejša dušična umetna gnojila, ki se proizvajajo večinoma v Nemčiji, kakor: »nemški« ali »natrijev« soliter z okrog 16% dušika, amonijev klorid 24% dušika, amonijev nitrat 34% dušika, karbamid 44% dušika, karbonidni nitrat 33% dušika, granidin 70% dušika.

Vinogradništvo.

VINSKA KRIZA V MARIBORSKI OBLASTI.

Naše vinogradništvo v mariborski oblasti se je že davno pred vojno usmerilo na pridelovanje kvalitetnih vin. Po upadu filoksere pa se je v novih nasadih na ameriški podlagi še poglobilo to načelo. Široko zaledje nevinorodnih krajev v stari državi ter urejene gospodarske in valutne razmere so pripomogle k dobremu razpečavanju teh pridelkov. Vinogradniki so z veseljem sadili nove gorice, popravljali preše ter zidali viničarije in gospodarska poslopja. Trta jim je postala nekaj znak stalnega vira dohodkov.

Svetovna vojna pa je temeljito spremenila ta položaj. Široko zaledje in stare trge je objela nova politična jednota, domači trg pa še ne sprejema v povoljni meri naša kvalitetna vina. Nastala je vinska